№ 246. Kraków 24 Października. — Czwartek. Rok 1850

Wychodzi w Krakowie codziennie, wyjąwszy niedziele i święta.

Cena:
W KRAKOWIE miesięcznie 5 złp.; kwartalnie 14 złot. polską monetą.
W KRAJU kwartalnie razem z przesyłką pocztową 4 złr. 20 kr. m. k.

Przedpłata
przyjmuje się w biurze Expedycyi CZASU przy rogu Szczepańskiej ulicy Nr. 369.
Pieniądze przesyłają się bezpłatnie pocztą wprost do biura Expedycyi Czasu wyraziwszy na kopercie: Prenumeracyjne pieniądze

CZAS

Przyjmują się
OGŁOSZENIA, rozprawy, odezwy wszelkiego rodzaju.
DONIESIENIA literackie, księgarskie, handlowe, przemysłowe rolnicze itp.
WIADOMIENIA tyczące się sprzedaży, kupna, dzierżaw itp

Za opłatą
od wiersza petytowego za jednorazowe umieszczenie po 8 groszy następne po 3 grosze.

Listy
nie frankowane nie przyjmują się, wyjąwszy od stałych lub znanych korespondentów.
Numer pojedynczy kosztuje 8 groszy.

TOWARZYSTWO NAUKOWE

z Uniwersytetem Jagiellońskim połączone.

Stosownie do statutu obowiązującego § 52 odbędzie posiedzenie *publiczne* w dniu 26 b. m. (w sobotę) o godzinie 11téj we własnéj sali posiedzeń, w Collegium Juridicum; na którém kol. J. Majer rektor Uniw. oraz prezes towarzystwa odczyta *zdanie sprawy* z czynności tegoż towarzystwa w zeszłym roku dokonanych; następnie koll. J. Muczkowski profesor Uniw. będzie miał rzecz: o *Oblężeniu Krakowa przez Szwedów 1655.*

Kraków 23 października 1850 r.

Józef Kremer, Sekr. Tow. Nauk.

Kraków 23 października.

Reichszeitung rozpoczyna szereg artykułów, w których podaje w treści przepisy dotyczące ogólnego rozporządzenia o indemnizacyach i takowe ze stanowiska prawnego i ekonomicznego wyjaśnia:

„Zniesienie ciężarów gruntowych wyrzeczone patententem z dnia 7 września 1848 i 4 marca 1849 było jedném z rozporządzeń, które ogromny wpływ na stosunki majątkowe wielkiéj części ludności wywarły. Nie dość bowiem, że uprawnieni niegdyś do danin urbaryalnych i dziesięciny przez utratę części swych praw dotkliwy uszczerbek w dochodach ponieśli, ale i na tém co im pozostało byli poszkodowani zmniejszeniem wartości swych dóbr; a chociaż za część dawnych danin przez jedną rentę wynagrodzeni byli, niemieli przecież prawa rozrządzania wartością kapitału reprezentowaną prawami dominikalnemi i dziesięcinnemi, które wynagrodzić być miały.

„Podobnież w stosunkach majątkowych dawniejszych poddanych zaszła znakomita zmiana. Aczkolwiek ze zniesienia ciężarów gruntowych odnieśli bezpośrednio wielki zysk, nie brak wszakże i na takich chwilowych okolicznościach, które za sobą peryód przechodni pociągnął. Powinności składane dawniéj *in natura* będą teraz i to tylko częściowo spłacane w pieniądzach, za dawniejsze renty oddana będzie pewna kwota kapitału.

„Położenie hypotecznych wierzycieli zmieniło się także w skutek zniesienia. Przy wielkim rozmiarze, jaki pozyskał kredyt gruntowy od wieków w Austryi, większa część dawniejszych dóbr dominikalnych obciążona jest hypoteką, która w wielu razach przechodzi obecną zredukowaną własność posiadłości. Nie mogło być więc wierzycielom hypotecznym obojętne, zostać odesłanemi do rentów zamiast do kapitału co do pretensyj swoich, których bezpieczeństwo zmniejszyło się ze zniesieniem praw bez żadnego wynagrodzenia.

„Już te same stosunki wymagały zapobieżenia złemu, a bezpośrednio z rozmaitych prowincyj przedstawiono rządowi życzenia. Patent z dnia 25 września 1850 r. pokazuje na jakiéj drodze rząd zamierzył pomoc. Patent ten obowięzuje wszystkie prowincye, w których czynności uwolnienia gruntowego już się rozpoczęły z wyjątkiem Tyrolu i Voralbergu, gdzie miejscowość wymaga odmiennych po części postanowień. Dla innych prowincyj, wyjdą wkrótce rozporządzenia o przeprowadzeniu uwolnienia gruntowego, (co do Włoch stało się to już zarazem z publikacyą prawa z dnia 25go września) i zarazem potrzebne w tym względzie przepisy wydane zostaną. Patent z dnia 25 września 1850 przeprowadza rzeczywiście dwie zasady: kapitał indemnizacyjny ma być oddzielony od pozostającego kapitału szacunkowego dóbr; indemnizacya wypełniona będzie nie w gotówce, ale w obligacyach.

„Dla wypłaty indemnizacyi utworzony będzie w każdéj prowincyi osobny fundusz. Do niego spływają wszelkie wnioski, które prawnie na wynagrodzenie są przeznaczone, a zatém szczególniéj kwoty indemnizacyjne dawniéj do powinności obowiązanych odnoszące się; powinności stąd ciążące na państwie i trzecia część summy indemnizacyjnéj przypadająca na prowincyą, w którym to celu sejmy krajowe powołane będą dla ostatecznego wynagrodzenia. Co do kwestyi, którzy wierzyciele hypoteczni na dobra same, a którzy na kwotę indemnizacyjną przeniesieni będą, zależy naprzód od porozumienia się między wierzycielami. Jeżeli dobrowolna umowa nie przyjdzie do skutku, wtedy sąd ma rozporządzić takowy rozdział i to w następujący sposób: wszelkie żądania przenoszone będą naprzód do kwoty indemnizacyjnéj, a potém dopiéro na realności, jeżeli ta kwota niewystarczy. W tym celu mający pierwszeństwo pozycyi, aż do dwóch trzecich wartości pozostaną na gruncie; następujące zaś pozycye przenoszone będą na summę indemnizacyjną; jeżeli zaś co jeszcze pozostanie, wraca znowu na dobra. Wszelako wierzycielom mającym pierwszeństwo, wolno jest wybierać między hypoteką, a przeniesieniem na summę indemnizacyjną. Co się tycze wypłaty summy indemnizacyjnéj bez względu, czy ona dojdzie wierzycieli hypotecznych, czy też w ich braku właścicieli gruntowych, dokonywać się ma w obligacyach ubezpieczonych na gruntach obowiazanych do indemnizacyi, na funduszach krajowych na wynagrodzenie przeznaczonych, na rękojmi prowincyi i nakoniec na rękojmi samego państwa. W następującym artykule przystąpiemy do ekonomicznego wyświecenia patentu z dnia 25 września.“

Kraków 24 października. J. C. Mość opuszcza Schönbrunn dziś z rana o godzinie 7éj i udaje się przez Mysłowice do Warszawy.

Przegląd Polityczny.

Ministeryalna *Reforma* daje do zrozumienia w jaki sposób życzą sobie Prusy przyjść do zgody z Austryą w kwestyi niemieckiéj. Prusy zrobiły pierwszy krok, poświęciwszy w Unii istotę rzeczy; teraz kolej na Austryą, aby Bundestag rozwiązała. Naówczas komisarze pruscy i austryaccy zebraliby się w inném jakiem mieście (byleby nie w Frankfurcie) dla porozumienia się co do ostatecznego urządzenia Niemiec. W ten sposób umowa będzie mogła być zawartą bez kompromitującego którąbądź stronę kroku wstecznego. Austrya ma się zgadzać na przemianę Unii w traktat zaczepny i odporny, ale żąda wystąpienia zeń W. Ks. Badeńskiego.

Współcześnie *Reichszeitung* umieszcza dość mocny artykuł w tejże samej kwestyi, w którym oświadcza, że porzucenie Unii nie jest żadną ofiarą, bo jéj członkowie poczęli uczuwać zbyt dotkliwe jarzmo jakie na nich Prusy włożyły; trzeba było je ulżyć, ale się całkiem nie uwolnili. W końcu zachodzi do kwestyi Kaselskiéj i mówi, że rzeczy przybliżyły się do rostrzygnięcia, że trzeba unikać długich rozpraw p. Radowitza, które tylko ku temu posłużyć mogą, aby uwagę publiczną od Kassel odwrócić. Chodzi o to aby heski dramat niepowtórzył się w Hanowerze i Wirtembergu, i ażeby chciwość Prus nie zburzyła pokoju swiata i zasady konserwatyzmu.

— Z Kassel nadchodzi następna telegraficzna depesza. Rozporządzenie z dnia 11 b. m. znosi wszystkie wyższe władze skarbowe a ich czynności rozdziela na pomniejsze departamenta w ministeryum skarbu, do którego należeć bedzie rozpisanie i pobór podatków stałych i niestałych. W tym celu utworzono 12 komisyj powyższemi sprawami zatrudniać się mających. W stolicy zawsze ten sam stan rzeczy.

— Z Paryża donoszą, że Francya z Anglią ma się ująć za mieszkańcami Hessyi i w tym celu odbyto już naradę ministeryalną. Zresztą przedmiotem jedynych rozpraw był artykuł *Constitutionnela* o jen. Changarnier, artykuł zresztą bardzo mało znaczący.

— Odbieramy niektóre wiadomości wyjaśniające świeżo zawarty układ handlowy Piemontu z Anglią. Podstawą jego powiekszéj części jest system wolno handlowy. Cła piemonckie dla Anglii są niezmiernie umiarkowane. Angielscy ajenci pracują nad rozszerzeniem idei związku celnego włoskiego, na którego czele stoi Piemont, a któremuby chodziło o utworzenie solidarności włoskich interesów, wyłączający wszelki zagraniczny kierunek handlowy. Takie znaczenie ma mieć nominacya p. Cavour na ministra handlu. Co się tyczy nieporozumienia z Rzymem, Pinelli miał przywieść stanowczą odpowiedź że stolica ś. w żadne układy z Sardynią dopóty się niewda, dopóki prawa Siccardiego zniesione nie zostaną.

Wiedeń 22 paźdz. Dziennik *Siedmiogrodzki Poseł* donosi, iż Niemcy tamtejsi zwykle Sasami zwani, mają wielką nadzieję, iż część prowincyi przez nich osiadła osobny kraj koronny stanowić będzie pod tytułem: kraj Saski.

— Wieść niesie, że jenerał broni (feldzeugmeister) baron Haynau, zamierza osiąść z rodziną swoją w Wiedniu, i że ma otrzymać godność marszałka.

— Mówią, że minister skarbu zamyśla zaniechać przymusowéj pożyczki w Lombardyi, gdyż nadzieja jest, że pożyczka na drodze dobrowolnego udziału włoskich bankierów dojdzie do skutku.

— Z różnych stron daje się słyszeć, że Francya uznała urzędownie Bundestag. Zaprzeczają temu jednakże i utrzymują, że rząd francuzki oświadczył jedynie gotowość uznania każdéj władzy centralnéj w Niemczech, czy ona się Bundestagiem, Unią lub podobnie nazywa, byleby się na nią oba mocarstwa niemieckie zgodziły.

— 19go b. m. otwartym został pierwszy w Austryi zakład kliniczny dla dzieci.

— C. k. poseł przy dworze rosyjskim, hr. Buol von Schauenstein wyjechał stąd w sobotę wieczorem do Warszawy, baron Meyendorf jeszcze tu bawi, lada chwilę jednak ma w tę samą puścić się drogę.

— W bieżącym tygodniu ma wyjść tu broszura przez jakiegoś „wielkiego nieznajomego“ pod tytułem: „Konstytucya 4 marca uczyniona możliwą.“ Jest tam i o dziedzicznéj Izbie wyższéj.

— Feldmarszałek-porucznik Legedycz dowodzący w Bregenz otrzymał tytuł Tajnego Radzcy.

— Towarzystwo czeskich aktorów zamyśla téj zimy w Wiedniu dawać przedstawienia. Profesor Kollar i Miklosicz dla zyskania więcéj słuchaczy wykładać będą po niemiecku; pierwszy słowiańską archeologię, drugi starosłowiańską literaturę.

Dziennik Konstytucyjny z Czech następujące podaje wiadomości o Synodzie biskupów wschodniego kościoła w Wiedniu:

Patryarcha (Rajaczycz) bawi tu od kilku dni w Wiedniu i zajął wielkie z 8 pokoi złożone mieszkanie na placu Śgo Stefana. Opaci Gruicz i Kaczański towarzyszą mu, znani oba z ostatnich serbskich ruchów. Wszyscy serbscy nieuniccy biskupi już się zjechali, wyjąwszy biskupa Joanowicza z Karlstadt, którego lada dzień oczekują. Patryarcha odwiedzał już ministrów, a obrady *prawowiernego* duchowieństwa 16 się rozpoczęły. Głównym tego zebrania celem jest napisanie ustawy, mocą któréj kościołowi wschodniemu też same w państwie austryackiém służyć mają prawa, jakie kościołowi katolickiemu rozporządzenie z dnia 18 kwietnia nadało. Wolność greckiego nieunickiego kościoła nie ma ani na włos ustępować wolności katolickiego; wszystkie następstwa z wolności ostatniego wypływające, pragnie i tamten zazdroszcząc mu, oparłszy się na zasadzie równouprawnienia, pozyskać. Jeżeli raz kościół wyswobodzony będzie z pod państwa, wtedy jakkolwiek państwo od kościoła nie może się w podobny sposób odłączyć, dążność austryackich obywateli nieunitów nazwać się może konsekwentną i słuszną; zdaje się jednak z tego co widzimy, że skutek tych narad niezupełnie odpowie życzeniom, a to z powodów łatwo przewidzieć się dających: po części ze stosunków samegoż kościoła wschodniego, poczęści ze stosunków rządowych państwa. W Austryi Serbowie i Rumuni trzymają się kościoła greckiego nieunickiego. W czasie ruchów 1848 roku narodowa sprawa serbska ściśle ze sprawą kościoła wschodniego łączyła się. Patryarcha jest najwyższą głową kościoła tak prawowiernych Serbów jako i Rumunów. Zawiść Rumunów przeciw téj przewadze serbskiéj nie pominie téj sposobności wystąpienia na nowo; przynajmniéj w kołach dobrze rzeczy świadomych widzą, że lud rumuński zamierza starać się o wyniesienie biskupa Szaguny na arcybiskupa prawowiernych Rumunów. Oprócz tego rozdwojenia dwóch ludów, jeszcze inny jest powód niezgody. Rząd bowiem przeznaczył obecnego biskupa nieunickiego Budy, Platona Atenaskowicza na biskupa Baczki, a przeciw temu patryarcha częścią z politycznych, częścią z osobistych powodów łatwo odgadnąć się dających stawia tę okoliczność, iż Atenaskowicz przyjął od rządu węgierskiego nominacyę na arcybiskupa Karłowickiego w miejsce zawieszonego patryarchy. Zdaje się nawet, jakoby w ten sposób osobistości główną na synodzie odgrywały rolę, przed którą wszystkie inne sprawy ustąpić muszą. Inny jeszcze powód dający się domniemywać, dla czego autonomia greckiego kościoła nie stanie na równi z katolicką, spoczywa w stosunkach tego kościoła do Rossyi. Jest on tam panującym, a jeżeli wiadomości nasze nie z głuchego dobywamy kamienia, to Rosya niechętnie patrzy na stanowisko patryarchy w Austryi. Serbowie, którzy się przesiedlili do Austryi, mieli już swojego patryarchę, o którym powiedzieć można, że on pierwszy i osta-

tni tę godność piastował, zanim naówczas jeszcze Rosya żądaniom swoim przewagę wyjednać mogła. Wrócimy się jeszcze późniéj na ten przedmiot.

Jeszcze jedną wiadomość we względzie województwa [sic: wojewo-]diny poda, o któréj nic się powiedzieć nie da, jak tylko, że jest ona przedmiotem obawy wielu Serbów. Zdaje się bowiem jakoby przeznaczeniem jéj było stanowić szósty dystrykt kraju węgierskiego, rozumie się z zachowaniem nazwy swojéj.

— Spisy ludności w Węgrzech do dziwnych doprowadzają rezultatów. Rząd pragnąłby znać nietylko summę mieszkańców, ale i narodowość ich, gdyż Węgry trzema, prócz pomniejszych są głównemi zaludnione szczepami. Żydzi i Niemcy umieją dobrze po madziarsku, pozapisywali się też jako Madziarowie, teraz podobno każą żydów wydzielać, by z nich osobną znów narodowość stworzyć. Nazwisko też samo nie może tworzyć dowodu narodowości, a ortografia jego ważną przy téj decyzyi gra rolę. Ciekawość, czy podobnie sporządzane spisy zjednają przewagę narodowości niemieckiéj w Węgrzech.

— W Bernie wybory do rady gminnéj mało wzbudzają udziału, a na próby przedsiębrane częściowo przeliczenie głosów pokazało takie ich rozstrzelenie, że przyjdzie zapewne do powtórnych wyborów.

— Wiedeński sąd wysłał listy gończe za mniemanym kardynałem Altieri, który też podobno na granicy polskiéj w Prusach przytrzymanym został.

— Towarzystwo przeciw dręczeniu zwierząt uczyniło przedstawienie do ministeryum sp. wewn. o pozwolenie sprzedaży końskiego mięsa, gdy uboższa klasa ludności, przy dzisiejszéj drożyźnie mięsa bydlęcego, musi sobie odmawiać używania jego. Pozwolenie zostało wydanem i polecono władzom miejscowym dozorowanie, aby zdrowe konie bito i pilnowano się ściśle przepisów policyjno-lekarskich.

— Robotnicy i flisacy przybyli przeszłego tygodnia z Panczowy do Szegedyna, opowiadali, że z tamtéj strony granicy tureckiéj słychać było armatnie strzały i że 2 statki z działami 24 funtowemi i wojskiem udały się w okolice Orszowy. Zdaje się, że w Bośnii na nowo wybuchło powstanie, powiada dziennik poranny Peszteński, a rząd austryacki zamierza wzmocnić swój kordon.

Praga. *Pragskie Nowiny* donoszą, że tutejsze starostwo grodzkie nie może znaleść dostatecznéj liczby zdolnych urzędników; co nas tém więcéj zadziwia, że Czechy lubo do mniejszych krajów koronnych się liczą, największéj jednak liczby urzędników dla całéj monarchii dostarczają.

— Gmina Witkowice pod Starkenbach w górach olbrzymich, przesłała feldmarszałkowi Haynau adres, w którym oburzenie swoje wyraża z powodu wypadku w Londynie. Gazeta Gradecka odpowiedź i podziękowanie felm. zawiera.

— Czeladnik piwowarski za opór żandarmeryi, skazany świeżo został wyrokiem sądu wojennego na 30 wyraźnie *trzydzieści kijów!*

EGIPT.

Liczne reformy przedsięwzięte od dzisiejszego wice-króla Abbas-Paszy, w celu zmniejszenia ciężarów rolnikom i zrobienia życia tańszem w ogólności, wymagały jak się zdaje zmian w osobach urzędniczych. Jak wszędzie tak i w Egipcie wynikły stąd skargi, nieukontentowania, których wyrażenie miało za przedmiot interes prywatnych, a nie interes narodowy. Szczególniéj sprzeciwiał się widokom wice-króla w ostatnich czasach systemat Artim-Beja ministra spraw zagranicznych i handlu, który dążył w brew traktatom handlowym zawartym z innemi mocarstwami, do przywrócenia na korzyść kilku, dawnego monopolu zniesionego na korzyść wszystkich: licytacye produktów z gruntów do państwa należących, przysądzenia przedsiębiorstwa, robót i dostaw wszelkiego rodzaju, przestały być wolnemi, a handel cały musiałby był upaść w Kairze i Aleksandryi.

Pasza odjął Artim-Bejowi ministeryum handlu, lecz z przyczyny wstawienia się za ministrem Porty Ottomańskiéj, chciał mu zostawić wydział spraw zagranicznych. Artim-Bej znajdował się w Aleksandryi, gdy odebrał wezwanie, aby się udał do Kairu i stawił przed paszą. W kilka dni, właśnie gdy wieść się rozeszła, że słabość niedozwala ministrowi stawić się przed wice-królem, dowiedziano się, że minister wsiadł potajemnie na statek francuski, płynący do Bejrutu, skąd do Kontantynopolu miał się udać.

Dzieniki bardzo się tą ucieczką zatrudniają: cóż ona może znaczyć? Ci co Artim-Beja oskarżają mieliżby mieć słuszność? Bliski czas pokaże. Powołani w jego miejsce ministrowie, Stephan Bej do spraw zagranicznych, Edden-Pasza do handlu, są to ludzie, którzy długo w Europie mieszkali szczególniéj we Francyi i Anglii.

Nekrolog nadesłany.

Drezno 20 października. Dnia wczorajszego o godzinie 10éj zrana, po długich cierpieniach, skończył nareszcie życie Henryk książe Lubomirski. Żadna sztuka lekarska nie mogła wykorzenić zarodu śmierci, który od ośmiu miesięcy z przerażającym uporem, zdrowie jego nurtował. Wy, którzyście go bliżéj znali, łatwo pojmiecie, z jak rzewném spółczuciem patrzyli na jego bolesny koniec, nietylko obecni tu rodacy ale i cudzoziemcy. Kiedy mąż prawy umiera, świat żyjący nie puszcza go do wieczności bez uścišnienia mu ręki, jak gdyby chciał złożyć Bogu pokorne świadectwo, że ten co był wybranym na ziemi, powinien być wybranym i w niebie. Książe Henryk Lubomirski żył lat 73, rodził się zatém w chwili, kiedy zawistne losy gotowały już narodowi niecofnięty upadek. Wychowany w Wiedniu pod okiem dostojnéj swéj opiekunki księżny marszałkowéj Lubomirskiéj, był za młody do przyłożenia dłoni ku odwróceniu ostatecznych ciosów pod któremi ginęła ojczyzna. Wolał więc gotować swe siły do tych obowiązków, których wymagało nowe jej położenie. Przyrodzony charakter postawił go w rzędzie tych patryotów, którzy się odznaczają raczéj serdecznością i cichem poświęceniem, niż głośnemi czyny; a są w życiu narodów chwile, w których gorliwość podobnych mężów ma swoje osobne zadanie, i ich życie bywa narodowém dobrodziejstwem, a ich zgon narodową stratą. Rok 1809 powołał księcia Lubomirskiego do głośniejszych usług publicznych. Mianowany przez księcia Poniatowskiego prezesem rządu tymczasowego odzyskanych prowincyj Galicyjskich, dopełniał téj missyi z poświęceniem szczerego patryoty. Pan znacznych dziedzin, troskliwy opiekun włościan, dzielił odtąd użyteczny swój żywot między pieczołowitość przykładnego ojca rodziny, a gorliwość obywatela. Rzadka słodycz charakteru jednała mu serca wszystkich, którzy go znali, i czy to w publicznym czy w prywatnym zawodzie, można śmiało powiedzieć, nie znał nieprzyjacioł. Zaszczytne obowiązki Kuratora zakładu Ossolińskich przyjął, jeżli się nie mylę, w roku 1823. Świadomy ważności téj pięknéj instytucyi, wziął ją sobie za zadanie całego życia, za najpiękniejszy listek swego obywatelskiego wieńca. A lubo stawała mu się na przemian źródłem chluby i trosków, nadziei i obaw, pociech i poświęceń, oddawał im się przez lat dwadzieścia kilka z bezprzykładną wytrwałością i nieustraszoną trudnościami odwagą. Są ludzie, którzy tak serdecznie poślubią jaki użyteczny zamiar w swém życiu, iż takowy nie przestaje być przedmiotem ich marzeń, w chwili nawet konających władz umysłowych. Tak było i z Lubomirskim. Do ostatniéj godziny życia, kiedy już nawet nielitościwa choroba ćmiła światło jego pojęć, nie dumał, nie marzył, jak o zakładzie powierzonym jego pieczy. Niemogąc myślić rozumem, myślał sercem. Bo jakiż to skarb nieoceniony owe serce w człowieku! najszczerszy przyjaciel jego cnoty, najwierniejszy stróż jego duszy, pierwszy w nim się budzi, ostatni umiera! — Ciało Lubomirskiego nie będzie w Dreznie chowane; po zabalsamowaniu przewiezioném zostanie do grobu familijnego w Przeworsku.

Lubomirski miał tę przynajmniéj pociechę, iż kończył swój żywot na ramionach przywiązanéj córki Izabelli z Lubomirskich księżny Sanguszkowéj i wiernéj siostrzenicy Zofii z Rzyszczewskich hrabiny Wodzickiéj. Dziwném zrządzeniem losu, matka téj ostatniéj umarła była na dni kilka wprzódy w Dubnie, i nieboszczyk żegnając się z życiem, nie wiedział, że mu jedna z siostr jego otworzy wrota wieczności. Ubolewaliśmy wszyscy nad rozdzierającém położeniem biednéj pani Wodzickiéj. Z rozpaczą osieroconéj córki musiała mięszać łzy siostrzenicy, i sama niepocieszona drugich pocieszać. Mógłżeż kto od niéj, rzewniéj i słuszniéj wyrzec z poetą:

Non ignara mali miseris succurrere disco?

Osłodzicie jej boleść, przekazując pamięci ziomkom te kilka szczegółów, którem i o jej matce uzbierał.

Pani Józefa z książąt Czartoryskich hrabina Rzyszczewska, urodzona w r. 1793, zaślubiona r. 1812 Gabryelowi hrabi Rzyszczewskiemu, jenerałowi wojsk polskich, była matką siedmiorga dziatek, które chowała z czułością matki chrześcianki i prawdziwéj polki. Cały jej zawód na téj ziemi był pasmem powinności i poświęceń. Bogiem jedynie i dziećmi zajęta, spędzała lata w modlitwie i cnocie. Każdy ubogi znajdował u niéj przytułek, radę i wsparcie, bo i ubogich także w rzędzie swych dzieci liczyła.

Przed rokiem ostatnią córkę wydawszy za mąż, duchem pokuty natchniona, opuściła wszystkich sobie drogich, i lube ustronie Zukowo, dzieło całego jej życia, by osiąść w klasztorze pp. Karmelitek w Dubnie i ostatek dni swoich Bogu poświęcić. Lecz i w tém pobożném zaciszu, żal i boleść serce jej dotknęły. Tam straciła córkę Klementynę hrabinę Karwicką, i musiało być lżejszem konanie umierającéj wśród modlitw tak świętobliwéj matki. Sama potém oddawszy się woli Boskiéj, zajęła się wyłącznie opieką pozostałéj po córce sieroty; lecz w kilka miesięcy poźniéj, dnia 1go października r. b. Bóg ją oderwał od tych zatrudnień i do lepszego świata powołał. Śmierć wcale jeszcze przedwczesna tak świątobliwéj matrony jest zapewne dowodem, że ją Bóg sprawiedliwy do osiągnienia korony niebieskiéj za dojrzałą uznał.

Przyjechali do Krakowa od d. 22 do 23 październ. Hartmann Karolina, z Oderbergu. Wolicka Julia, Szlubowski Felix ob., z Polski. Rulikowska Józefina, z Drezna. Snarski Karol ksiądz, ze Staniątek. Lesieniecki E. ksiądz, ze Lwowa. Sternberg Henryk buchalter, Rudnicka Marya hr. z córką, z Tarnowa. Bobrowska Olimpia hr., z Radomyśla. Korytowski Sebastyan deput., z Wiednia.

Wyjechali. Brzostowski Hipolit hr., do Poznania Rudzieńska Konstancya, do Opawy. Partsch doktór, do Lwowa.

Urzędowe.

N. 11,160. RADA MIASTA KRAKOWA.
Wydział Porządku i bezpiecz. publ.

Wzywa Ignacego Grabowskiego i Karola Kiczyńskiego popisowych z r. 1827 pod Nrm 113 Gmin. VIII Konskrybowanych, aby w przeciągu sześciu tygodni na placu assenterunkowym dla zadosyć uczynienia obowiązkom wojskowości stawili się, w przeciwnym bowiem razie za zbiegów rekrutacyjnych uważani będą.

Kraków 3 października 1830 r. — Vice-Prezes, *J. Paprocki.*
(345 — 1-3) Z. Sekr. jlnego, *J. Estreicher.*

N. 11,526. RADA MIASTA KRAKOWA
Wydział porządku i bezpieczeństwa.

Wzywa Juliana Majdrowicza popisowego z r. 1822 pod Nr. 251 G. II konskrybowanego, aby w przeciągu sześciu tygodni na placu assenterunkowym dla zadosyć uczynienia obowiązkom wojskowości stawili się, w przeciwnym bowiem razie za zbiega rekrutacyjnego uważanym będzie. — Kraków 18 paźdz. 1850 r. — Vice-Prezes, *J. Paprocki.* — Z. S. J. *J. Estreicher.* (316 — 1-3)

Kurs papierów publicznych i pieniędzy.

Kurs krakowski z dnia **24** paźdz. Banknoty 89 1/2. — Pruski kurant 104 1/3. — Imperyały ros. 34. 20. — Ruble srebrne nowe 100. Dukaty złp. 20. 6. — Listy zastawne Król. Pols. z kuponami 100 3/4. Listy zastawne Galicyjskie dają 96 1/4, żądają 97. — Cwancygiery stare 105 1/6, nowe 106 1/6.

Kurs wiedeński z dnia **22** październ. — Metaliki 93 7/8. — Nowa pożyczka 81 5/8. — Akcye Banku wiedeńs. 1150 — Akcye Kolei żel. 107 1/2. Agio od złota. 26 1/2. Agio od srebra 19 1/2.

Kurs wrocławski z d. **22** paździer. Banknot. austryac. 85 1/6. — Polskie papiery 96. — Listy zastawne Królest. Polsk. 95. — Akcye kolei żel. Krako.-górno-szląs. 69 1/3

SPOSTRZEŻENIA METEOROLOGICZNE.

DZIEŃ	GODZINA	STAN BAROM. w mierze paryzkiéj sprowadzony do 0° Réaumura.	STOP. CIEPŁA według Réaumura.	PRĘŻNOŚĆ pary wodnéj w powietrzu czyli e.	KIERUNEK wiatru i natężenie.	STAN ATMOSFERY.	ZJAWISKA NAPOWIETRZNE	ZMIANA TEMPERATURY w ciągu dnia od	do
23	2	27" 4.''' 27.	† 5°. 1.	2.''' 78	puzscho. słaby	pochmurno	deszcz	† 6°. 0.	† 2°. 4.
„	10	„ 3. 26.	4. 7.	2 87.	„ „	„			
24	6	„ 1. 27.	4. 2	2. 63	„ „	„			

(Ciąg dalszy).

§ 175. Jeżeli się zamierzona ugoda nie uda, a rozstrzygnienie przedmiotu spornego podług przepisów niniejszego rozporządzenia do Komissyi okręgowéj należy; to taż przedewszystkiém będzie obowiązaną rzecz przez ścisłe dochodzenie wyjaśnić, wyrok wydać i stronom go doręczyć.

§ 176. Komissyi okręgowéj pozostawia się do osądzenia, na jakiéj drodze najodpowiedniéj i najkrócéj dochodzenia dokonać ma.

Jéj przysłuża prawo postarania się o pisemne za potrzebne uznane dowody — niemniéj także prawo wysłuchania ludzi sięgających pamięcią, świadków i znawców, czy to z przyczyny jakich podań uczynionych przez stronę, czy z urzędu.

§ 177. Zarzut przeciw anszlagowi wartości według §fu 170go przypuszczony, ma być natychmiast bez dalszéj sądowéj procedury przez Sąd polubowny rozstrzygnięty.

W takim razie atoli będą strony obowiązane albo natychmiast, albo też w najkrótszym przez Komissyą danym terminie wymienić rozjemców.

§ 178. Wymienieni rozjemcy mają być bez zwłoki powołani — punkt sporny, który rozstrzygać mają pisemnie im oznajmiony, i zarazem dzień i godzina, w któréj wyrok swój przed Komissyą złożyć mają, naznaczony. Zarazem winni być do wymienienia jednego nadrozjemcy (superarbitra) wezwani, któryby na wypadek, iżby rozjemcy się na jednogłośny wyrok niezgodzili, mógł być przywołany, i o swoje samoistne orzeczenie zapytany.

Jeżeli strona zaniedbała zamianowania rozjemcy, albo jeżeli rozjemcy niemogli się zgodzić co do wyboru superarbitra, Komissya okręgowa może ich zamianować.

Niemasz prawych powodów wyłączania się od przyjęcia urzędu rozjemcy.

§ 179. W podobny sposób należy postąpić, jeżeli idzie o rozpoznanie obecnego stanu przez biegłych w sztuce, tylko Komissya okręgowa na tych ostatnich, jeżeli w o-
gólności jako biegli nie zaprzysięgli sądowo, ma wło-
żyć obowiązek zaprzysiężenia za sumienne podanie obec-
nego stanu; natomiast rozjemców trzeba tylko stósownie
upomnieć o pełnienie ich obowiązku.

Ludzie sięgający pamięcią, albo świadkowie, mają być upomnieni przez Komissyą okręgową względem obowiązku wypowiedzenia zupełnéj prawdy, wtedy zaś tylko winni zaprzysiądz, jeżeli tego żąda strona, albo Komissya okręgowa za potrzebne to uznaje.

§ 180. Przeciw orzeczeniom rozjemców albo biegłych, strony niemogą się odwoływać. Są one jednakże upoważnione i obowiązane, dla gruntownego osądzenia przedmiotu, biegłym wszelkiéj pomocy wyjaśniającéj dostarczyć.

§ 181. W przypadkach, kiedy tytuł prawa jest zaprzeczony (§ 179 lit. b.), a do zgody przyjść nie może, winna Komissya okręgowa na zasadzie praw o procedu-
rze ze sporami poddańczemi, wyrzekać indemnizacyą, rzecz
wyjaśnić, a obowiązanym którzy zaprzeczają tytułów pra-
wa oznajmić, że w ciągu terminu 90 dni mają chwycić się drogi prawnéj, i w ciągu tegoż terminu Komissyi okręgowéj wywieść się z wniesionéj skargi, w przeciwnym razie prawo do skargi ustaje, a orzeczenie indemnizacyi jako prawomocne uważane będzie.

Jeżeli w takim razie prawnie istniejącego zwyczaju znaleść niemożna, wtedy Komissya pod zastrzeżeniem podobnegoż terminu, uprawnionego na drogę sądową odeśle z tą następnością, że niewniesienie skargi uważaném będzie jako zrzeczenie się podobnych praw.

Tylko dla szczególnych powodów termin ten można przedłużyć, i to nie kto inny, jak właściwa Komissya Ministeryalna.

§ 182. Względem skarg wniesionych w czasie prawem oznaczonych, Sądy według przepisów o sumarycznéj procedurze mają postępować, i z jak największą szybkością rozstrzygać.

Strona wygrywająca ma sądowo uwierzytelnioną kopią wyroku, który się już stał prawomocnym, w ciągu 8miu dni Komissyi okręgowéj doręczyć, a gdyby ta już istnieć przestał, właściwéj Komissyi Ministeryalnéj.

§ 183. Tylko w wypadku, gdyby jedna strona wykazała się na czas co do rozpoczęcia drogi sądowéj; osta-
teczne wyszukanie indemnizacyi względem pozycyi spor-
néj pozostaje; a w razach, kiedy istniejącego prawnie
zwyczaju wyszukać niemożna, zapadnięcie orzeczenia in-
demnizacyjnego aż do sądowego rozstrzygnięcia odroczyć należy.

Wszelako Komissya okręgowa ma wszystko tak przy-
gotować, aby po zapadłym wyroku sądowym obracho-
wanie bezzwłocznie nastąpić mogło.

§ 184. Gdyby obowiązani czynili zarzuty przeciw u-
szczupleniu swych gruntowych posiadłości i odjęte im, a
w posiadaniu byłych dominiów znajdujące się grunta re-
klamowali, przez Komissyą okręgową na drogę sądową odesłani być mają.

Osobne prawo wydać się mające oznaczy procedurę, według któréj tego rodzaju spory gruntowe na drodze prawnéj mają być traktowane, a w niém trzeba baczyć na jak największe uproszczenie procedury i przyspieszenie rozstrzygnięcia z jak największym względem na ważność przedmiotu.

Tylko jeżeli:

1) uprawniony posiada sam całe gospodarstwo chłopskie, a mimo to zameldował do indemnizacyi ciążące na niém powinności; albo

2) kiedy w skutek elementowych wypadków,

a) całe gospodarstwo chłopskie albo też

b) część onegoż

zostały zniszczone; powinności zaś niezmiennie przyjęte zostały w zameldowaniu, Komissya okręgowa jeżeli bliższém rozpoznaniem rzeczy niewątpliwą nie czyniła w przypadku *ad* 1. i w przypadku *ad* 2. lit. *a* ze wzmianką zasady uznać ma zameldowane należności jako niekwalifikujące się do indemnizacyi, a wrazie *ad* 2. lit. *b* takowe stósunkowo zmniejszyć.

Jeżeli uprawniony w przypadku *ad* 1. do oddania gospodarstwa chłopskiego prawnemu pretendentowi nakłania się, wtedy zameldowane należności według ogólnych zasad oszacowane być mają.

Jeżeli wyrokiem sądowym do zwrotu gospodarstwa zmuszony będzie, może dodatkowo domagać się indemnizacyi za wymazane powinności.

§ 185. Na zasadzie sprostowanego zameldowania ugód przez komissyą okręgową do skutku przywiedzionych, jak niemniéj na zasadzie orzeczeń przez nią uchwalonych, wydanym będzie wyrok indemnizacyjny w formie summarycznego wykazu odnoszącego się albo do całéj gminy, albo też do jednéj jéj części obowiązanéj do urbarialnych powinności.

Wykaz ten ma zawierać:

a) przedmioty uwolnione, to jest, wszelkie posiadłości gruntowe dawniéj poddańcze wraz z ich posiadaczami;

b) roczną rentę wyszukaną dla uprawnionego i odpowiedni jéj kapitał indemnizacyjny z dodaniem, że obie wypłaci *kassa państwa;*

c) wylikwidowany szacunek powinności rocznych wszystkich poddańczych posiadłości gruntowych;

d) summy zapłacić się mające przez obowiązanych jako wynagrodzenie za służebności; nadto zawiera odniesienie się do orzeczenia, które osobno może już było wydane;

e) takowe pozycye dla których udano się na drogę prawną i wyszukanie indemnizacyi tymczasowo odroczono;

f) nakoniec, do wykazu tego należy dołożyć spis powinności bez indemnizacyi zmiennych i w fassyach wykazanych.

Jeżeli orzeczenie komissyi okręgowéj zapadło, to ta strona przeciw któréj wydanem ono zostało, ma być powołana, a wykazie z odniesieniem się do przyjętych protokółów, dodana uwaga: czyli udano się na drogę prawną lub nie.

Wykaz ten czterokrotnie ma być sporządzony, dwa egzemplarze dla komissyi ministeryalnéj zatrzymane, a jeden przez komissyą okręgową bezpośrednio uprawnionemu, jeden zaś obowiązanéj gminie ma być doręczony.

§ 186. Jeżeli do jednego dominium więcéj gmin należy, to następnie z wykazów pojedyńczych gmin główny wykaz w dwóch jednozgodnych egzemplarzach ma być ułożony; z których jeden wciągnięty do aktów dla komissyi ministeryalnéj, drugi zaś podany uprawnionemu.

Ogłoszenie i wręczenie tych dokumentów dzieje się przez samą komissyą okręgową, do czego stawić się ma uprawniony a za gminę jéj zwierzchność z kilkoma członkami gminy a szczególniéj też takimi, względem pretensyj których zawarte zostały umowy lub zapadły orzeczenia.

Stronom tym treść dokumentów ma być wyraźnie przełożona, i należy wybadać je o tyle: czyli i w których punktach zastrzegają sobie odwołanie się do komissyi ministeryalnéj. Po tém ich oświadczeniu, na egzemplarzu wręczyć się im mającym, stwierdzony ma być dzień dokonanego ogłoszenia i wręczenia, z zastrzeżeniem apelacyi lub zrzeczeniem się takowéj, po czem egzemplarz oddany stronie, któréj się należy.

§ 187. Jeżeli jeden z obowiązanych zastrzegł sobie odwołanie się do komissyi ministeryalnéj, ma mu być dany na jego żądanie wyciąg z wykazu ułożonego dla gminy. Jeżeli zaś żadna strona nie zastrzegła sobie apelacyi, wtedy dzieło indemnizacyi w komissyi okręgowéj jest skończone.

Ze wszystkich czynności ma być spisany summaryczny protokół, który tylko główne ich punkta jak np. sprawdzenie zameldowania, wyszukanie cen jednostajnych, wniesienia z powodu wszczętych trudności, opinie biegłych, a w dodatku powołane dokumenta, zeznania świadków, zapadłe orzeczenia i zawarte umowy itd. ma zawierać i przez wszystkich członków komissyi, uprawnionego i reprezentantów gminy być podpisany.

Odmówiony podpis protokółu nie odejmuje mu prawnéj mocy dowodu.

§ 189. Ukończony w ten sposób operat względem indemnizacyj poddańczych powinności z wciągniętemi do aktu wykazami, (§§ 185, 183) ministeryalnéj komissyi do dalszego rozporządzenia ma być posłany.

B) *Postępowanie przy zaległościach i rachowaniu zaliczek przez państwo wypłaconych.*

§ 190. Względem wykazu zaległości poddańczych inwentarskich powinności na czas roku gospodarczego, od 1go listopada 1847 aż do 15go maja 1848 złożonego przez uprawnionych, komissya okręgowa orzeka poprzednio o słuszności jego stanowiska.

§ 191. W tym celu każdy obowiązany, jest powołanym zastrzedz zaległości w obecności przełożonego miejsca, oznajmić wysokość pieniężną oznaczoną według cen jednostajnych postanowionych na mocy tego rozporządzenia, i tę ostatnią jeżeli żadne trudności wniesione nie będą, w wykazie zaległości uwidocznić.

§ 192. Jeżeli zaś będzie sporną likwidacya zaległości i nie może przyjść do ugody między uprawnionym i obowiązanym, to spór należy odesłać przed sędziego cywilnego, który w téj mierze według przepisu o procedurze z dawnemi zaległościami wydać się mającego, postępować ma.

§ 193. Jeżeli należycie zawezwany obowiązany, nie stawi się do czynności, wtedy komissya na drodze urzędowéj ma przedsięwziąść likwidacyą i oszacowanie zaległości.

§ 194. Po ukończonéj czynności w formie wyroku wydany będzie odpis w trzech jedno-brzmiących egzemplarzach z których jeden gminie, drugi uprawnionemu doręczony, a trzeci ministeryalnéj komissyi przełożony będzie, która poleci rozpisanie zaległych należytości w urzędzie podatkowym.

§ 195. Wykaz zaległości ma zawierać:

a) likwidacyą zaległości,

b) wartość pieniężną, ktora w ich miejsce przez obowiązanego ma być płacona,

c) termina wypłaty,

d) termin rekursu.

§ 196. W razie zameldowania rekursu może być pojedyńczemu obowiązanemu na jego żądanie, wydanym wyciąg z wykazu zaległości.

§ 197. Wyszukanie zaległości od 15 maja 1848 aż do końca października 1848 odbędzie się w sposób, iż obliczony dochód roczny w stósunku do wspomnionego czasu porachowanym będzie. Ilość zaległości nie przypadająca na koszt obowiązanego, ma być zarówno w wykazie pojedyńczych gmin (§ 185) jak i głównym wykazie (§ 186) przeniesiony i oddzielnie uwiadomiony.

§ 198. Ze względu na przypadające ze skarbu państwa poddanym zaliczki wsparcia, rozporządzenie galicyjskiego krajowego prezydyum z d. 23 maja 1848 r. liczba 6918, pozostaje w mocy, o ile nie sprzeciwia się postanowieniom obecnego rozporządzenia.

§ 199. Wszystkie te zaliczki względem których obrachowanie przez urzędy cyrkularne w sposób przepisany powyższym rozporządzeniem właśnie uskutecznionym zostało, albo aż do rozpoczęcia czynności komissyi okręgowych uowolnienia gruntowego jeszcze nadal prowadzonem będzie; z takich ostatnich żadna dalszéj likwidacyi nie ma ulegać.

§ 200. W stósownym czasie komissya ministeryalna złożyć sobie nakaże akta postępowania względem zaliczek, których likwidacya wprawdzie rozpoczęta ale dokonaną nie zostaje, jak równie względem tych przy których dominie nie zastrzegły żądania o obrachowanie w terminie wyznaczonym przez wspomnione rozporządzenie prezydyalne i odsyła do komissyi okręgowych dla przedsięwzięcia rachunków.

C) *Postępowanie przy powinnościach niepoddańczych.*

§ 201. Kommissya okręgowa dzieło uwolnienia przy takowych powinnościach tém ma rozpocząć, że za przyznaniem pojedynczych obowiązanych i ze względu na § 8 tego rozporządzenia, nabiera przekonania, o ile rodzaj i miara zameldowanych powinności zgadza się z postanowieniami praw, z dokumentami i innemi dowodami, do których przy dziesięcinach księżych należą także inwentarze plebańskie według nowych ustaw (directiven) rozpoczęte i buchalterycznie prowadzone. Zarazem czerpać będzie wszelką pomoc wyjaśniającą, która według różności danin do oszacowania tychże i powinności wzajemnych jest potrzebna.

§ 202. Po dokonaném sprawdzeniu tytułów należytości i likwidacyi, należy jednostajne ceny na każden rodzaj powinności i wzajemnych powinności, według przepisów tego rozporządzenia, obowiązanym przedłożyć, a jeżeli z ich strony nie miano nic przeciw temu, przystąpić do orzeczenia indemnizacyi i spłaty, jeżeli zaś zaszły przeszkody, takowe według rozporządzenia następnych §§ załatwić.

Jeżeli gmina występuje jako obowiązany, wtedy należy trzymać się postępowania w tym i poprzednim § przepisanego, z osobami wskazanemi w § 158 obecnego rozporządzenia.

§ 203. W czasie czynności do których uprawniony wezwany być ma, mogą być czynione zarzuty:

a) przeciw istocie powinności lub wzajemnéj powinności;

b) przeciw tytułom wypływającym z prywatnego prawa;

c) przeciw anszlagowi wartości.

We wszystkich takowych wypadkach Komissya nie wstrzymując rzeczywiście ciągu postępowania całkowicie, starać się będzie o zgodę i przy tém trzymać się § 184 obecnego rozporządzenia.

Jeżeli ugoda taka nie przyjdzie do skutku, postanowienia §§ 177 aż do 183 stosują się, wszakże z modyfikacyą zachowywać się mającą przy §§ 181 i 183 tak, że zamiast praw opisujących procedurę sporów poddańczych

i zwyczaju prawnie istniejącego, jedynie bezsporny rzeczywisty stan posiadania uwzględniać się ma.

§ 204. Rezultat dochodzenia indemnizacyi i spłaty ma być każdemu zobowiązanemu w formie summarycznego wykazu, przez Komissyą wydany.

Wykaz ten ma zawierać:

a) Przedmioty uwolnienia,
b) Przypadające na obowiązanych z tego powodu renty indemnizacyi i spłaty,
c) Kapitał rentowy,
d) Udział jaki przypada na kraj (§ 18 Patentu z d. 15 sierpnia 1849 r.)
e) Takowe pozycye dla których udano się na drogę prawną i usunięto dochodzenie indemnizacyi,
f) Oświadczenie stron względem wypłaty kapitałów,
g) Ciężary zniesione bez wynagrodzenia,
h) Termina apelacyi i skutki ich pominięcia.

Orzeczenie to, ma być potrójnie spisane, dwa egzemplarze zachowane dla Komissyi ministeryalnéj, a jeden bezpośrednio przez Komissyą okręgową obowiązanemu za potwierdzeniem odbioru na oryginale doręczony i dzień odbioru przez Komissyą na dokumencie sprawdzić należy; gdyby upoważniony zastrzegł sobie apellacyą, wtedy czwarty egzemplarz ma być spisany i temuż w podobny sposób oddany.

§ 205. W czasie prawem oznaczonym wręczona apellacya lub skarga nie wywiera na orzeczenie indemnizacyjne i przyznaną przez nią wypłatę, wstrzymującego wpływu.

Tylko w tych przypadkach mają nastąpić wypłaty przez obowiązanych czynione, uprawnionym dopiero po odrzuceniu apelacyi, któréj się pierwsi chwycili, albo po zapadłém na korzyść drugich sędziowskiém rozstrzygnieniu.

Lecz jeżeli przyjęte zostanie odwołanie się zobowiązanego, albo wypadnie sędziowskie rozstrzygnienie na jego korzyść, mają być temuż zwrócone dokonane już nadpłaty.

§ 206. Pod koniec postępowania wygotowane i przez Kommissyą okręgową wydane będą uprawnionym ze względem na pojedyńcze wyroki uwolnienia, główne wykazy przypadającéj im indemnizacyi z dodaniem rentów przez kraj ponoszonych. W wykazie tym te pozycye mają być uwidocznione, które według § 205 jeszcze do wypłaty nie są zdolne.

Dwa egzemplarze głównego wykazu dla Komissyi ministeryalnéj, mają być do aktów wciągnięte.

§ 207. Od tych głównych wykazów żadne odwołanie nie jest możebne, ale wolno jest uprawnionemu z powodu jakiéj myłki rachunkowéj upominać się albo zaraz do Komissyi okręgowéj celem sprostowania, albo téż bezpośrednio do Kommissyi ministeryalnéj w ciągu 8 dni dla rewizyi rachunkowéj.

§ 208. Względem reluicyi spłaconych powinności pańszczyznianych wyszukanéj według § 65 przez Komissyą okręgową, przez téż Komissyą ma być obowiązanemu wykaz specyalny, a uprawnionemu wykaz główny obejmujący całą gminę i wyszczególniający każdą obciążoną realność i nazwisko jéj posiadacza, doręczony.

Jeżeli wykazy te stały się prawomocne, Władza sądowa kompetentna powinna według przepisów summarycznéj procedury zezwolić natychmiast na egzekucyą.

§ 209. Względem prowadzenia protokółów obowięzuje postanowienie § 188 tego rozporządzenia.

§ 210. Skoro Komissya okręgowa ukończy operat przepisany w § 43 i 62 indemnizacyi lub spłaty ciężarów dotyczących jednego uprawnionego, posyła ona protokóły do Komissyi ministeryalnéj z dwoma egzemplarzami orzeczeń i egzemplarzem głównego wykazu dla uprawnionego przygotowanych.

O rekursach w ogólności.

§ 211. Przeciwko orzeczeniom i decyzyom Komissyi okręgowéj, można w każdym razie, gdy temu niniejsze rozporządzenie wyraźnie się nie sprzeciwia, odwołać się do Komissyi ministeryalnéj.

W trzech dniach po doręczeniu zakwestyonowanego orzeczenia, należy ustnie lub na piśmie Komissyę okręgową o założeniu rekursu zawiadomić; sam zaś rekurs z dołączeniem doń decyzyi Komissyi w oryginale, najdaléj w dni 14 licząc od dnia zawiadomienia, do Komissyi okręgowéj podać, a wtedy tylko gdy ta w okręgu już się nie znajduje, do Komissyi ministeryalnéj.

Służy jednak zarówno każdéj stronie, zrzekając się podania piśmiennego rekursu, powody tegoż rekursu do protokółu podyktować.

Prawo rekursu może być niemniéj wykonywane w interesie skarbu publicznego wedle jego udziału w wynalezieniu wynagrodzenia.

Kto i w jaki sposób prawo takowe ma wykonywać, wyłuszczoném będzie w osobnéj instrukcyi przez Komissarzy ministeryalnych w porozumieniu z Namiestnikiem kraju zredagowanéj, a przez ministeryum potwierdzonéj, i do publicznéj wiadomości podać się mającéj.

Pomieniona instrukcya oznaczy przypadki w których prawo podawania swych wątpliwości i zarzutów, tudzież wnoszenia rekursów wykonywaném być będzie mogło, jak również wyraźnie skréśli bliższe postanowienia względem wykonywania tegoż prawa na podstawie zasad niniejszego rozporządzenia. (§ 173).

§ 212. Komissya okręgowa winna w przeciągu trzech dni po doręczeniu rekursu, takowy z właściwemi uwagami Komissyi ministeryalnéj do decyzyi nadesłać.

Niezameldowany lub nie podany rekurs w czasie prawem przepisanym, pod rozwagę wziętym nie będzie.

§ 213. Przeciw decyzyi Komissyi ministeryalnéj z jak najprędszym pośpiechem wydać się mającéj, o ile takowe nie potwierdza orzeczenia Komissyi okręgowéj, służy dalsze odwołanie się do Ministeryum.

Takowy rekurs w terminie prekluzyjnym dni 14, licząc od dnia doręczenia decyzyi za pośrednictwem Komissyi okręgowéj, lub jeżeli ta już nie jest w miejscu, za pośrednictwem Starostwa okręgowego przy dołączeniu jéj w oryginale, ma być do Komissyi ministeryalnéj podany, a przez tę natychmiast do ministeryum przesłany, które w ostatniéj instancyi rozstrzyga.

Postępowanie Komissyi ministeryalnéj z nadesłanémi operatami.

§ 214. Jak tylko Komissya okręgowa nadeszle operat uwolnienia gruntowego, przewodniczący w Komissyi ministeryalnéj zarządzi sprawdzenie rachunkowości, zdarzające się wątpliwości rachunkowe odręcznie poprawić nakaże, poczém Komissya ministeryalna, jeżeli żadne nie okażą się wątpliwości przeciw legalnemu prowadzeniu czynności uwolnienia gruntowego, potwierdzi wyroki wynagrodzenia i główne wykazy i tém samém nada takowym właściwość dokumentów mogących być intabulowanemi.

Po skończeniu sprawdzenia rachunkowości, urzędnik obrachunkowy złoży wniosek, celem przepisania właściwéj kassie przeznaczonéj do odebrania renty jak i do wydania uprawnionemu już nateraz bieżącéj.

§ 215. Następnie Komissya ministeryalna, o ile to ze zbiegu zachodzących okoliczności da się uskutecznić, przy przesłaniu obu egzemplarzy decyzyi wynagrodzenia tyczącéj, poleca właściwemu sądowi zabezpieczenie w księgach pretensyi właściwéj kassy i wykreślenie w tym samym czasie pierwiastkowych ciężarów, których miejsce kapitał uwolnienia gruntowego zajął.

Jeden egzemplarz téj decyzyi z klauzulą wpis dowodzącą, zwraca się Komissyi ministeryalnéj, drugi zaś winien pozostać w urzędzie tabularnym i stanowić część głównéj księgi dowodów.

§ 216. Komissya ministeryalna zarządzi następnie wciągnięcie do właściwych korpusów tabularnych pretensyj do wynagrodzenia niegdyś uprawnionemu, powstałych ze zniesienia stosunków będących jedną z gałęzi dochodu dóbr, i w tym celu taż komissya udzieli urzędowi tabularnemu obie parye wykazów (§§ 185, 206), z których jedna opatrzona klauzulą intabulacyjną zwrócić się ma komissyi ministeryalnéj, druga pozostanie w urzędzie tabuli jako część księgi dokumentów.

§ 217. Nakoniec Komissya ministeryalna nakazuje właściwéj kassie zapisanie renty i zaległości w terminach podatkowych wypłacać się mających.

O wypłatach.

§ 218. Jeżeli obowiązany oświadczy w czasie toczenia się sprawy wynagrodzenia, że całkowicie albo w części pragnie spłacić kapitały wynagrodzenia lub zniesienia o ile mu to na mocy postanowień tego rozporządzenia (§§ 195, 198, 204) służy; Komissya okręgowa winna o tém zawiadomić Komissyę ministeryalną, która w właściwéj kassie zapisanie i przyjęcie zarządzi.

§ 219. Jeżeli obowiązani po ukończoném z nimi postępowaniu zgłoszą się z chęcią upłacenia kwot na strącenie kapitałów; Komissya ministeryalna za doniesieniem urzędów podatkowych, działa wedle wskazania poprzedzającego §fu.

W każdym razie spłaty kapitału, pozostawia się spłacającym wystaranie się o tabularne wykreślenie wniesionych kwot, do czego uwolnieni są od stępla i taksy.

§ 220. Jeżeli summy kapitałowe za stósunki przywiązane do posiadania jakiéj realności do wypłaty przychodzą, komissya ministeryalna składa je do urzędu sądu ziemskiego, któremu ta realność podlega; wyjąwszy, gdyby zgłaszający się z upoważnienia ich do podniesienia kwoty kapitału, w którym to razie może otrzymać nań assygnacyę do właściwéj kassy.

Urząd ziemski sądowy winien strzedz praw trzecich osób do pomienionych summ kapitałowych, wedle istniejących przepisów.

Jeżeli zgłaszający się, z tytułu tych stósunków bez względu na posiadanie jakiéj realności umocowani byli; wtedy o powzięciu ich należy właściwéj władzy administracyjnéj donieść.

Wypłaty składane przez byłych poddanych z powodu dalszego trwania służebności, mają być tymczasowo do kassy państwa w depozyt złożone.

O dalszém ich użyciu osobne wyjdzie rozporządzenie.

§ 221. Renty i zaległości jeżeli w czasie swego kursu żadnéj nie podlegają egzekucyi, będą zgłaszającemu się jako wypłacalne assygnowane; w przeciwnym zaś razie karty wypłat i assygnacye oddane zostaną dla wręczenia tym władzom sądowym, które egzekucyą wykonywają.

Assygnacya do wypłaty idzie wtedy na ręce osoby przez sąd wskazanéj.

Do żądających egzekucyi, należy zawiadomić Komissya Ministeryalną o prawach egzekucyjnych na drodze władz egzekucyjnych.

§ 222. Jeżeli zobowiązany zaległości z roku gospodarskiego 1848 zaraz w obec Komissyi uprawnionemu do ręki wypłacił, Komissya zastrzeże to w wykazie zaległości i protokóle likwidacyjnym, zobowiązany zaś potwierdzi wypłatę bez stępla.

§ 223. Wreszcie co do wpływów do kass ze strony zobowiązanych, jakotéż co do wypłat uprawnionym z nadeszłych wpływów, postępować należy według przepisów postanowienia Ministerstwa Skarbu z 14go lutego 1850. l. 454.

Postanowienia szczególne.

§ 224. Wszystkie dochody na korzyść uprawnionego do kassy wpływające, jakotéż wszystkie należytości, które kassa wypłacić mu winna, obr cone będą na pokrycie i zaspokojenie zaliczki, którą w skutek cyrkularza z 27 czerwca 1849 otrzymał; wszelkie zaś prawa trzeciéj osoby do zaległości i kapitałów indemnizacyjnycb idą dopiero po pretensyach, jakie służą kassie na mocy uczynionych zaliczek.

Zaliczki ustają z chwilą puszczenia w obieg rent indemnizacyjnych.

§ 225. Kadaster krajowéj indemnizacyi rozpoczęty i prowadzony będzie pod bezpośrednim kierunkiem Komissarza Ministeryalnego, stósownie do projektowanego przezeń planu przez Ministeryum potwierdzić się mającego.

Najuniżeńsze przedstawienie wiernéj Rady Ministrów, z prośbą o zatwierdzenie zasad względem sposobu wypłaty kapitału indemnizacyjnego za wszystkie powinności zniesione lub opłacić się mające w skutek uwolnienia gruntowego.

Najjaśniejszy Panie!

Dla przeprowadzenia uwolnienia gruntowego wyrzeczonego w zasadzie w § 32 konstytucyi państwa, wydane zostały w wielu prowincyach przepisy przeprowadzenia stósunkom ich odpowiadające, dla innych zaś prowincyj prace przygotowawcze już tak daleko postąpiły, że wnioski dążące do ich zupełnego załatwienia, wkrótce pod sankcyą Waszéj Cesarskiéj Mości przedłożone będą. W wielu także prowincyach znacznie już uskuteczniono przeprowadzenie uwolnienia gruntowego, wiele dóbr ziemskich do jednego dominium należących (Gütercomplex) zostało uwolnionych i przez obowiązanych nie małe wnioski do kapitałów indemnizacyjnych wpłynęły i są do rozrządzenia gotowe.

W takich okolicznościach coraz naglejszém jest rozporządzenie względem sposobu uregulowania indemnizacyi kapitałowéj należącéj się uprawnionym. Gdy bowiem według przepisów dotychczas ogłoszonych rozporządzeń, uprawnieni przyszli tymczasowo tylko do używania rocznéj renty za powinności zniesione lub spłacić się mające, nie są one jeszcze w możności rozrządzać, tak jak im się należy, skutecznie kapitałem odpowiadającym owéj rencie. I dla tego trafiają na liczne przeszkody w przywróceniu równowagi tyle pożądanéj ze względu ogólnego dobra, w stosunkach kredytowych i ekonomicznych wielokrotnie w skutek przeprowadzenia uwolnienia gruntowego zachwianéj.

Skutki ztąd wynikające wpływają fatalnie tak na kredyt dawnych dzierżawców jak i w ogólności na kredyt gruntowy, i wymagają nieodzownie pomocnéj opieki.

Wydane przepisy uwolnienia gruntowego dla zupełnego załatwienia indemnizacyj kapitałowych, miały na widoku utworzenie krajowych instytucyj kredytowych, a Sejmom pozostawiły uchwałę względem przejęcia na kraj trzeciéj części tegoż kapitału, następnie względem wystawienia potrzebnych środków i tychże rozdziału, jak niemniéj względem ich wypłaty i umorzenia z pomocą wła ciwych instytucyj kredytowych. Ostateczne zatém załatwienie téj sprawy będzie przedmiotem czynności pierwszych Sejmów krajowych.

Atoli przepis tymczasowy jest już dla tego konieczny i nagły, aby z jednéj strony stanowczo utrwalić stosunki posiadania i kredytu dawniejszych dziedziców; z drugiéj zaś obowiązanym podać możność zaspokojenia swego obowiązku indemnizacyi w sposób pewny i prosty.

Nadto ze wszystkich niemal prowincyj, w których uwolnienie gruntowe jest w trakcie przeprowadzenia, przysłano Radzie Ministeryalnéj naglące żądania, aby pytanie względem indemnizacyi kapitału bezzwłocznie rozstrzygniętém zostało. Wszystkie te wnioski, choć poczęści w szczegółach między sobą różniące się, zgadzają się zupełnie na zasadę, aby indemnizacya kapitałów dawniejszych dziedziców, jak najspiesznièj uskuteczniona była przez wydanie obligacyj, których umorzenie w sposób stósowny przepisaném być ma. *(Ciąg dalszy nastąpi.)*

W DRUKARNI CZASU.